

ΑΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΒΙΑ Κείμενο εργασίας της Ενωτικής Πρωτοβουλίας ΑΠΘ

22 Απριλίου 2013

Οι συντάκτες του κειμένου αντιλαμβανόμαστε ότι το θέμα μας είναι το πιο ευαίσθητο, περίπλοκο και δύσκολο, και η όποια θέση της Ενωτικής Πρωτοβουλίας είναι βέβαιο ότι θα προβληματίσει κάποιους από εμάς. Ας ξεκινήσουμε συμφωνώντας πάνω σε έναν απλό, χρηστικό **ορισμό**: *Η βία, νοούμενη ως άσκηση φυσικής δύναμης ή ψυχικής πίεσης, έχει εργαλειακό χαρακτήρα καθώς, όταν δεν είναι «τυφλή», αποσκοπεί στον εξαναγκασμό κάποιου σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή.*

Το πρόβλημα στον πανεπιστημιακό χώρο

Επί δύο και πλέον δεκαετίες η ελληνική κοινωνία βιώνει μια κλιμάκωση των φαινομένων ανομίας και βίας. Το τελευταίο διάστημα, η βία, συμβολική και υλική, εκπορεύεται και από πολιτικές ομάδες που συμμετέχουν στο κοινοβουλευτικό σύστημα διεκδικώντας την ψήφο των πολιτών. Στους πανεπιστημιακούς χώρους το φαινόμενο είναι διάχυτο είτε με τη μορφή εγκλημάτων του κοινού ποινικού δικαίου είτε ως μέσο πολιτικού ακτιβισμού. Σε μεγάλο βαθμό, η διάχυση αυτή οφείλεται στην επί δεκαετίες εκμετάλλευση του «ασύλου» από διάφορα στοιχεία που επιδίδονταν σε παράνομες δραστηριότητες, αλλά και στην άρνηση ή παράλειψη των εντεταλμένων για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια αρχών να ασκήσουν τα καθήκοντά τους μέσα στον πανεπιστημιακό χώρο. Το κλίμα της ασυδοσίας για ορισμένους και της ανασφάλειας για τους πολλούς θίγει την αξιοπρέπειά μας και ακυρώνει την ακαδημαϊκή ελευθερία, αφού αφήνει στη διάκριση δυναμικών μειοψηφιών ή και εγκληματικών στοιχείων τη συνολική λειτουργία του Πανεπιστημίου.

Ακόμα και μετά την κατάργηση του «ασύλου» από το νόμο 4009/2011, η «παράδοση» αυτή εξακολουθεί να επιδρά ανασταλτικά στην επέμβαση – πόσο μάλλον στην παρουσία – της «δημόσιας δύναμης» μέσα στους πανεπιστημιακούς χώρους. Πολλοί συνάδελφοί μας αποκρούουν το ενδεχόμενο αυτό και λόγω της εμπειρίας του παρελθόντος: Συχνά οι αρμόδιες αρχές δεν έδειξαν την αναγκαία βούληση προς την κατεύθυνση αυτή, η δράση των δυνάμεων καταστολής έγειρε αμφιβολίες για την επιχειρησιακή τους ικανότητα και το σεβασμό τους στη δημοκρατική νομιμότητα, ενώ, σε κάθε περίπτωση, ελλοχεύει ο κίνδυνος να μετατραπεί το Πανεπιστήμιο σε «πεδίο μάχης».

Από την άλλη πλευρά, οι αναστολές και οι επιφυλάξεις που διατυπώνονται από πανεπιστημιακά όργανα, ακόμα τα αρμόδια για τη λήψη των σχετικών αποφάσεων, σε συνδυασμό με την αδυναμία του Πανεπιστημίου να περιφρουρήσει αποτελεσμα-

τικά τους χώρους του με τη δική του υπηρεσία φύλαξης, συντηρούν το πρόβλημα. Μπορεί το Πανεπιστήμιο να καταβάλλει εσαεί το τίμημα της καχυποψίας απέναντι στους κρατικούς κατασταλτικούς μηχανισμούς; Μήπως δεν ανήκει και η παροχή ασφάλειας, με την απειλή ή την άσκηση καταστολής, στην αποστολή κάθε συντεταγμένου κράτους; Οσοδήποτε δικαιολογημένη είναι η δυσπιστία απέναντι στο δικό μας κράτος και τους μηχανισμούς του, υπάρχει αποτελεσματικό υποκατάστατο; Και ποιο είναι το τίμημα της ανομίας που είμαστε διατεθειμένοι να ανεχθούμε; Μήπως το όριο της ανοχής μας αγγίζει και την απώλεια ανθρώπινης ζωής;

1. Παραβάσεις του κοινού ποινικού νόμου:

Παρακάτω απαριθμούνται μορφές παραβατικότητας, μάρτυρες των οποίων υπήρξαν οι περισσότεροι από τους εργαζόμενους στα ελληνικά πανεπιστήμια:

- επιβουλή της δημόσιας τάξης (π.χ. κατασκευή και αποθήκευση εκρηκτικών υλών)·
- κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα (π.χ. εμπρησμός, έκρηξη)·
- σωματικές βλάβες·
- εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας (π.χ. παράνομη βία – σωματική ή μη –, απειλή, παράνομη κατακράτηση - ομηρία)·
- εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας (π.χ. προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας, ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας)·
- εγκλήματα κατά της τιμής (π.χ. εξύβριση, δυσφήμιση)·
- εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (π.χ. κλοπή, ληστεία, φθορά ξένης ιδιοκτησίας)·
- εγκλήματα κατά των περιουσιακών δικαιωμάτων (π.χ. αποδοχή και διάθεση προϊόντων εγκλήματος)·
- διακίνηση ναρκωτικών·
- παραεμπόριο.

2. «Πανεπιστημιακή ανομία»

Εξετάζοντας το φαινόμενο της γενικότερης ανομίας στα πανεπιστήμια, δεν θα ήταν δυνατό να αγνοήσει κανείς συμπεριφορές διδασκόντων και διδασκομένων, οι οποίες σε οποιαδήποτε οργανωμένη πανεπιστημιακή κοινότητα συνιστούν πειθαρχικά, αν όχι και ποινικά, παραπτώματα. Ενδεικτικά, παρατίθενται μορφές ανομίας που διακρίνονται σε βίαιες και μη βίαιες (ή «ακαδημαϊκά παραπτώματα»):

2α. «Πανεπιστημιακή ανομία» με τη χρήση βίας:

- καταλήψεις πανεπιστημιακών κτιρίων και χώρων (π.χ. εκδηλώσεις διαμαρτυρίας αλλά και «πάρτι»)·
- διακοπή, παρεμπόδιση και παρενόχληση της άσκησης εκπαιδευτικού και διοικητικού έργου·
- συστηματική και αυθαίρετη ρύπανση/υποβάθμιση του φυσικού και εργασιακού περιβάλλοντος (ιδίως αφισοκόλληση από παρατάξεις, αλλά και ηχορύπανση).

Παρατηρήσεις: Συχνά, οι ενέργειες αυτές προβάλλονται ως πολιτικός ακτιβισμός και η χρήση βίας που τις συνοδεύει ως ανεκτή (αν όχι και θεμιτή ή «καλή», δηλαδή,

διακριτέα από την «κακή» βία άλλων) αντίδραση στην κρατική βία και αυθαιρεσία, την κοινωνική αδικία, ακόμα και τη στάση του «καθηγητικού κατεστημένου». Πρόκειται για απλουστευτικές γενικεύσεις που αδιαφορούν για τους κανόνες της πλουραλιστικής, αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας – αυτό που οι επίδοξοι επαναστάτες απορρίπτουν ως «αστική νομιμότητα». Υπάρχει, άραγε, «καλή» και «κακή» βία; Είναι η βία αναγκαίο ή πρόσφορο μέσο για την εξάλειψη της κοινωνικής αδικίας; Σε τελική ανάλυση, η βία δεν εκτρέφει τη βία; Οι θιασώτες αυτών των πρακτικών απλώς επωφελούνται από την «παραδοσιακή» ανομία του πανεπιστημιακού χώρου και επιδιώκουν να τη διαιωνίσουν και στη μετά «άσυλο» εποχή.

Κατά την περίοδο που ίσχυε το άσυλο, επικρατούσε η άποψη ότι την κύρια ευθύνη για τη διαφύλαξη των πανεπιστημιακών χώρων την είχε η ίδια η πανεπιστημιακή κοινότητα (δηλαδή, καθηγητές, φοιτητές, διοικητικοί). Πράγματι, οι πανεπιστημιακές αρχές επανειλημμένα επιχείρησαν να αντιμετωπίσουν τη δράση οργανωμένων ομάδων με διάλογο. Η πρακτική αυτή δεν βλάπτει, αρκεί να γίνει αντιληπτό ότι ο διάλογος εξαντλείται στην προσπάθεια να πειστούν οι επίδοξοι παραβάτες (π.χ. καταληψίες) να σεβαστούν τη νομιμότητα. Αν δεν πειστούν, η επιλογή είναι ανάμεσα στην επιβολή της παράνομης βίας και τη συνδρομή βίας που ασκείται νόμιμα.

Πρόταση

Για την αντιμετώπιση φαινομένων βίας και γενικότερης παραβατικότητας απαιτείται συνδυασμός μέτρων τόσο προληπτικών (φύλαξη) όσο και κατασταλτικών (δηλαδή, αστυνομική επέμβαση), με έμφαση στην πρόληψη. Τον Δεκέμβριο του 2009, οι συνδικαλιστικές παρατάξεις «Πανεπιστημιακή Συμπαρατάξη», Ενιαία Κίνηση Πανεπιστημιακών, Κίνηση Πανεπιστημιακής Αναβάθμισης και Ανεξάρτητη Συνδικαλιστική Κίνηση Επιστημών Υγείας Α.Π.Θ. είχαν από κοινού προτείνει τα ακόλουθα: Σε περίπτωση κατά την οποία η πανεπιστημιακή κοινότητα αδυνατεί να διαφυλάξει η ίδια τους χώρους της, όταν αυτοί παραβιάζονται ή απειλούνται από ενέργειες όπως αυτές που αναφέρονται παραπάνω (1-2α), «τότε θα πρέπει να παρεμβαίνουν οι φύλακες του ΑΠΘ, στη βάση προκαθορισμένου σχεδίου, για να προστατεύουν αυτοί τον (πανεπιστημιακό χώρο) ... Προς το σκοπό αυτό, θα πρέπει να λειτουργεί μέσα στο Πανεπιστήμιο μια δύναμη φύλαξης με αποτελεσματικές δυνατότητες επέμβασης για αποτροπή και προστασία».

Σήμερα, η Ενωτική Πρωτοβουλία κρίνει απαραίτητο να οργανωθεί μια δύναμη φύλαξης στελεχωμένη με προσωπικό που διαθέτει τα απαιτούμενα φυσικά προσόντα και ειδική εκπαίδευση. Είναι αυτονόητο ότι η διαδικασία πρόσληψης του εν λόγω προσωπικού δεν μπορεί να εξυπηρετεί τις σκοπιμότητες που κάλυπταν οι εργολαβικές συμβάσεις κατά τις προηγούμενες δεκαετίες.

Είναι σαφές ότι η αποστολή των άοπλων φυλάκων είναι κατά βάση προληπτική/αποτρεπτική. Επομένως, ακόμα και στην περίπτωση που ενισχυθεί η παρουσία τους, τα αρμόδια για τη φύλαξη του Πανεπιστημίου όργανα δεν αναμένεται να δράσουν κατασταλτικά. Το κρίσιμο ερώτημα είναι πότε θα καλείται η αστυνομία. Αυτό θα μπορούσε αυτονόητα να συμβεί όποτε «οι φύλακες του ΑΠΘ αδυνατούν να προστατεύσουν τον (πανεπιστημιακό χώρο) όταν παρεμβαίνουν ή αν κινδυνεύει η σωματική τους ακεραιότητα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους». Και μόνη η απειλή της αστυνομικής επέμβασης θα μπορούσε να μειώσει το περιθώριο να διαπράττονται με ατιμωρησία εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου. Εξάλλου, την

αστυνομία νομιμοποιείται να καλέσει και οποιοσδήποτε παρεπιδημεί στο Πανεπιστήμιο και πέφτει θύμα ή γίνεται μάρτυρας κακουργημάτων και σοβαρών πλημμελημάτων. Αυτά τα αυτονόητα δεν θα έβλαπτε να τα υποδείκνυε ρητά ο νέος Οργανισμός του Α.Π.Θ.

Τέλος, θα άξιζε να συζητηθούν ευρύτερα ιδέες για ένα Πανεπιστήμιο περισσότερο ανοιχτό και ενταγμένο στη ζωή της πόλης που το περιβάλλει, χωρίς «κιγκλιδώματα», όπως πρότειναν οι συνάδελφοι Β. Κάλφας και Π. Θανασάς.

2β. «Πανεπιστημιακή ανομία» χωρίς τη χρήση βίας:

- καταστρατήγηση αρχών του διοικητικού δικαίου, του εργατικού δικαίου και του δικαίου των συμβάσεων στο ζήτημα της κάλυψης «πάγιων και διαρκών» αναγκών του Πανεπιστημίου με «εργολαβικούς» υπαλλήλους·
- κακές πρακτικές μελών ΔΕΠ (π.χ. πλημμελής εκτέλεση καθηκόντων)·
- παράβαση καθήκοντος και κατάχρηση εξουσίας·
- καταστρατήγηση των νόμων για την κρίση και εξέλιξη μελών ΔΕΠ·
- κατάχρηση στη διανομή συγγραμμάτων·
- κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας (π.χ. η αναπαραγωγή εν όλω ή σε σημαντικό μέρος έργων τρίτων για εμπορική χρήση χωρίς καταβολή πνευματικών δικαιωμάτων)·
- λογοκλοπή, δηλαδή οικειοποίηση κειμένων ή και απόψεων, ιδεών ή φράσεων άλλων ατόμων χωρίς να γίνεται αναφορά σε αυτούς. Διακρίνονται εκούσια και ακούσια είδη λογοκλοπής·
- αντιγραφή κατά τη διάρκεια των εξετάσεων·
- πρακτικές εξαπάτησης (collusion) με στόχο την οικειοποίηση της εργασίας ή των ιδεών άλλων. Η διαφορά με τη λογοκλοπή έγκειται στο γεγονός ότι, στην περίπτωση αυτή, οι συντάκτες της εργασίας συνεργάζονται με τους παραβάτες προκειμένου να εξαπατήσουν τον διδάσκοντα. Ακραίο παράδειγμα η «συμπαιγνία» διδάσκοντα και διδασκόμενου με στόχο την εξαπάτηση της πανεπιστημιακής μονάδας.

Παρατήρηση: Οι περιπτώσεις που αναφέρθηκαν συνιστούν πειθαρχικά παραπτώματα. Ως προς το σκέλος αυτό, η Επιτροπή της Ε.Π. περιορίζεται να υποδείξει, ενδεικτικά, τα ενδεχόμενα που οφείλει να καλύψει ο Οργανισμός του Α.Π.Θ. στις πειθαρχικές του διατάξεις. Η Επιτροπή δεν θεωρεί ότι πρέπει να προτείνει και ποινές. Αυτό είναι ζήτημα της διοίκησης του Α.Π.Θ. και των νομικών της συμβούλων. Απλώς, επισημαίνεται ότι η κατηγορία αυτή θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με τα συνήθη πειθαρχικά μέτρα (έγγραφο επίπληξη, περικοπή αποδοχών, προσωρινή ή οριστική παύση) και, εφόσον συντρέχει τέλεση εγκλήματος, με ποινική δίωξη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Απόσπασμα από το κείμενο της Hannah Arendt, «Στοχασμοί για τη βία»

(‘Reflections on Violence’, *The New York Review of Books* 12/4, February 27, 1969)

«Η βία, από τη φύση της εργαλειακή, είναι μια ορθολογική επιλογή στο βαθμό που εξυπηρετεί την επίτευξη του σκοπού ο οποίος πρέπει να τη δικαιολογεί. Από τη στιγμή που όταν δρούμε ουδέποτε μπορούμε να προβλέψουμε τις τελικές συνέπειες των πράξεών μας, η βία μπορεί να παραμείνει ορθολογική επιλογή μόνον εάν επιδιώκει βραχυπρόθεσμους στόχους. Η βία δεν προάγει υποθέσεις (causes), δεν προάγει ούτε την Ιστορία ούτε την Επανάσταση, αλλά μπορεί πράγματι να χρησιμεύσει ώστε να τονιστούν με δραματικό τρόπο παράπονα και να τραβήξουν την προσοχή του κοινού. Όπως παρατήρησε κάποτε ο Connor Cruise O’Brien, «η βία κάποτε είναι αναγκαία ώστε να ακουστεί η φωνή της μετριοπάθειας». Πράγματι, η βία, σε αντίθεση με όσα προσπαθούν να μας πουν οι προφήτες της, αποτελεί πολύ πιο αποτελεσματικό όπλο για τους μεταρρυθμιστές παρά για τα επαναστατικά στοιχεία. (Οι συχνά σφοδρές αποκηρύξεις της βίας από Μαρξιστές δεν πηγάζουν από ανθρωπιστικά κίνητρα αλλά από τη συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι οι επαναστάσεις δεν είναι αποτέλεσμα συνωμοσιών και βίαιης δράσης). ...

»Παρ’ όλα αυτά, από την πρακτική της βίας, ακόμα και αν κινείται ενσυνείδητα μέσα σε ένα μη εξτρεμιστικό πλαίσιο βραχυπρόθεσμων στόχων, πάντοτε απορρέει ο κίνδυνος τα μέσα να υπερβούν το σκοπό. Αν δεν επιτευχθούν οι στόχοι γρήγορα, το αποτέλεσμα δεν θα είναι απλώς η ήττα αλλά η εισαγωγή της πρακτικής της βίας σε ολόκληρο το πολιτικό σώμα. Η δράση είναι μη αναστρέψιμη και, σε περίπτωση ήττας, η επιστροφή στην πρότερη κατάσταση είναι πάντοτε απίθανη. Η πρακτική της βίας, όπως κάθε δράση, αλλάζει τον κόσμο, αλλά η πιο πιθανή αλλαγή είναι ένας πιο βίαιος κόσμος.»

Νόμος 4009/2011

Άρθρο 3. Ακαδημαϊκή ελευθερία

1. Στα Α.Ε.Ι. κατοχυρώνεται η ακαδημαϊκή ελευθερία στην έρευνα και τη διδασκαλία, καθώς και η ελεύθερη έκφραση και διακίνηση των ιδεών.
2. Σε αξιόποινες πράξεις που τελούνται εντός των χώρων των Α.Ε.Ι. εφαρμόζεται η κοινή νομοθεσία.

Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας Α.Π.Θ.

(Απόφαση Υπουργού Παιδείας Φ. 1.231/Β1/425, Φ.Ε.Κ. 1099, τχ. Β’, 5.9.2000)

Πειθαρχικές διατάξεις

Άρθρο 50.

Πειθαρχικός έλεγχος των μελών Δ.Ε.Π. – Πειθαρχικά αδικήματα

Η παραβίαση των υποχρεώσεων των μελών Δ.Ε.Π., όπως αυτές καθορίζονται στην εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία, αποτελεί πειθαρχικό αδίκημα. Πειθαρχικό αδίκημα αποτελεί επίσης η παραβίαση των υποχρεώσεων των μελών Δ.Ε.Π., όπως αυτές καθορίζονται από τις αποφάσεις της Συγκλήτου. Πειθαρχικό αδίκημα αποτελεί η τέλεση πλημμελήματος ή κακουργήματος εντός του Παν/μίου και εφόσον η πράξη σχετίζεται με τις λειτουργίες του.

Ιδίως πειθαρχικά αδικήματα είναι:

- α) Η μη έγκαιρη εγκατάσταση, μετά το διορισμό του, στο νομό όπου εδρεύει το Πανεπιστήμιο ή το Τμήμα στο οποίο ανήκει οργανικά ή αν μεταβάλει μεταγενέστερα τη μόνιμη διαμονή του.
- β) Η μη τήρηση του νόμιμου ωραρίου και εν γένει των όρων απασχόλησης των μελών Δ.Ε.Π.
- γ) Η απουσία μέλους Δ.Ε.Π., που συμμετέχει σε συλλογικό πανεπιστημιακό όργανο, από δύο συνεχόμενες συνεδριάσεις ή τρεις μη συνεχείς μέσα στο ίδιο εξάμηνο χωρίς άδεια του προεδρεύοντος, ιδίως αν δεν προσέρχεται στις συνεδριάσεις των οικείων εκλεκτορικών σωμάτων ή δεν παρίσταται σε όλη τη διάρκειά τους.
- δ) Η κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους μέλος Δ.Ε.Π. απουσία (sic) υπαιτίως χωρίς νόμιμη άδεια.
- ε) Η σκοπίμως ανακριβής χρήση του καθηγητικού τίτλου.

Άρθρο 51.

Πειθαρχικές ποινές και όργανα ελέγχου

Πειθαρχικές ποινές είναι: η έγγραφη επίπληξη, η περικοπή αποδοχών μέχρι τριών μηνών και σε περίπτωση υποτροπής μέχρι έξι μηνών, καθώς και η προσωρινή ή οριστική παύση.

Άρθρο 54.

Πειθαρχικός έλεγχος σε φοιτητές και φοιτήτριες

Ως προς τον πειθαρχικό έλεγχο των φοιτητών και των φοιτητριών ισχύει ό,τι προβλέπεται στη σχετική νομοθεσία.

Ενωτική Πρωτοβουλία ΑΠΘ